

Itineraris als Serrans

Aquesta comarca és una bona síntesi de les muntanyes mediterrànies de la Serralada Ibèrica. El seu medi natural és molt divers com a resultat de la complexa configuració orogràfica, que va des dels dos-cents metres d'altitud de l'extrem oriental fins als mil sis-cents que s'assoleixen a La Ceja de Alpuente. La comarca harmonitza els paisatges naturals amb el ric patrimoni cultural dels seus divuit pobles i una vintena d'aldees habitades. En suma, una invitació per a deixar l'automòbil i submergir-se en aquesta comarca rural amb l'assossegat pas de l'excursionista, a cavall, amb bicicleta o en una canoa.

Els Serrans ofereixen magnífiques condicions per a la pràctica de

l'excursionisme que han sigut aprofitades pels senders senyalitzats: senders de gran i curt recorregut o senders locals. Aquests itineraris aprofiten els tradicionals camins i sendes rurals i els senyalitzen amb marques i balises per tal de facilitar-ne el seguiment. Qualsevol persona que tinga una adequada forma física i amb un mínim hàbit de caminar per la muntanya pot recórrer-los. No oblideu que el manteniment d'aquests paratges s

responsabilitat de tots. No feu foc i endugueu-vos els residus fins a una població on els pugueu dipositar en un lloc adequat. Respecteu els cultius, les construccions rurals i la vegetació i la fauna naturals.

Senders senyalitzats

Els Serrans estan recorreguts per tres senders de gran recorregut senyalitzats amb marques blanques i roges. El sender de gran recorregut GR-7 (europeu E-4) creua de sud a nord tot el territori valencià. Des de la vena comarca de l'Alt Palència travessa els termes d'Andilla, Chelva i Benagéber abans de continuar per terres de l'altiplà de Requena i Utiel. Hi ha un fullet explicatiu editat per la Conselleria de Medi Ambient i la Topografia GR-7 sector I Artes de Arriba-Rebollat. Centre Excursionista de València,

1986). El sender de gran recorregut GR-10 (europeu E-7) uneix el Mediterrani amb l'Atlàntic creuant tota la península Ibèrica. Voreja el límit nord de la comarca, travessa els termes d'Andilla –on connecta amb el GR-7– i Alcublas. Disposa d'un fullet general editat per la Conselleria de Medi Ambient i la Topografia GR-10 Andilla-Puçol (Centre Excursionista de València, 1999).

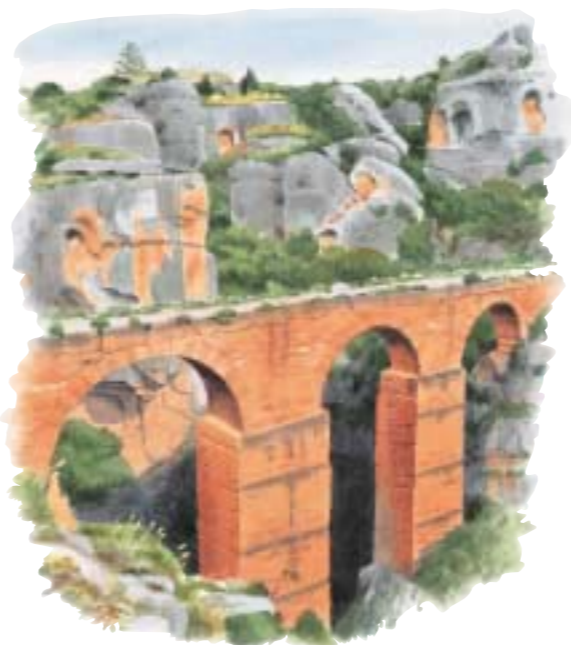
El GR-37 enllaça els municipis d'Aras de los Olmos, Titaguas, Alpuente i La Yesa per antics camins ramaders. Un fullet explicatiu d'aquest sender ha sigut publicat pel Centre Excursionista de València. Aquesta zona té a més a més una densa xarxa de senders de curt recorregut senyalitzats amb marques blanques i grogues que duu el visitant a enclavaments de gran interès.

Altres activitats d'aire lliure

Els Serrans ofereixen interessants possibilitats a l'excursionisme amb bicicleta. Per les seues carreteres, de poc de trnsit, es poden fer des de passejades fins a llargs circuits i exigents ascensos als ports. Els qui preferisquen la bicicleta de muntanya disposen d'unamplia xarxa de pistes en què poden traer el seu propi recorregut. Sinarcas té rutes de bicicleta de muntanya que s'han editat en fullets. El llibre de J. M. Almerich Serrania-Rincón de Ademuz (Centre Excursionista de València, 1999) us proporcionarà suggeriments i informació tècnica. Al pant de Benagéber es pot practicar el piragisme i altres esports nautics. El profund engorjament del riu Tria a Chulilla ha sigut aprofitat per a crear una escola d'escalada amb nombrosos itineraris sobre els quals us podeu informar a l'alberg d'escaladors d'El Altico.

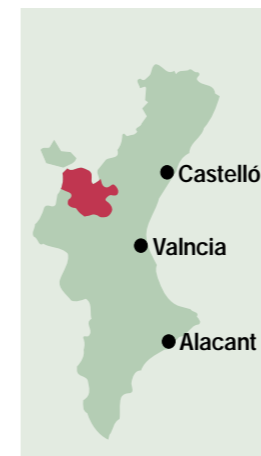
Publicacions i cartografia

Es recomana la consulta de mapes per a la realització d'activitats esportives i recreatives a l'aire lliure, i també per tal de completar la informació escrita. Els Serrans estan inclosos en els següents fulls del mapa a escala 1/50.000: Landete 26-25 (637); Alpuente 27-25 (638); Jérica 28-25 (639); Mira 26-26 (665); Chelva 27-26 (666); El Villar 28-26 (667); Utiel 26-27 (693); Chulilla 27-27 (694) i Llíria 28-27 (695). També hi ha disponibles tots els fulls a escala 1/10.000 de

l'Institut Cartogràfic Valencià i alguns fulls a escala 1/25.000 de l'Institut Geogràfic Nacional.

El visitant interessat en l'excursionisme pot consultar el llibre de R. Cebrin Montañas Valencianasol. III (Centre Excursionista de València, 1986). A causa del temps transcorregut des de que es va publicar, cal tenir en compte que alguns itineraris es poden haver modificat per l'obertura de pistes, per l'ocultació de camins per herbes i matolls o per la degradació dels paisatges a causa d'incendis forestals.

Dades d'interès

La carretera CV-35 és el principal eix de comunicacions dels Serrans. Pel sud arriba a la ciutat de València convertida en una moderna autovia. Pel nord connecta, a Santa Cruz de Moya (Conca), amb la carretera nacional N-330 que, al seu torn, permet enllaçar amb la carretera A-3 (València-Madrid) i amb la N-234 que comunica l'Aragó i el litoral mediterrani. Hi ha connexió regular d'autobusos des de València cap a les poblacions dels Serrans.

Oficines d'Informació Turística

Podeu sol·licitar informació als ajuntaments de la comarca i a les oficines d'informació turística següents.

Tourist Info Alt Turia
Carretera CV-35, km 73
46177 Tuéjar
Tel. i fax 96 163 50 84
E-mail: tuejar@touristinfo.net

Tourist Info Camp de Tria
C/ Pla de l'Arc, s/n
46160 Llíria, València
Tel.: 96 279 36 19
Fax: 96 279 26 61
E-mail: campturia@touristinfo.net

Tourist Info Chulilla
C/ de las Eras, s/n
46167 Chulilla
Tel.: 96 165 79 79
E-mail: tuejar@touristinfo.net

La comarca dels Serrans se situa a la part nord-occidental de la província de València sobre un territori accidentat que fa honor al seu nom i la bellesa agrest del qual invita a gaudir de la natura. S'estén per la conca mitjana del riu Túria o riu Blanc, com s'ha conegut tradicionalment en aquesta zona, el qual solca aquestes terres des de ponent cap a llevant. És una extensa comarca amb una extensió de més de mil quatre-cents quilòmetres quadrats que inclou paisatges molt diversos, des de les terres altes, on s'arriba als mil sis-cents metres d'altitud, fins a la zona baixa, en què per davall dels tres-cents metres el taronger és un component essencial del paisatge.

Al nord s'estenen els contraforts de la serra de Javalambre, que continuen cap a l'est per la serra d'Andilla. Al sud, el límit comarcal és marcat per una successió de serres que van des de la serra de Negrete fins a la serra de Chiva. Entre ambdues alineacions s'estenen els Serrans, solcats pel riu Túria, el seu afluent el Chelva o Tuéjar i altres cursos d'aigua menors. Aquest extens i variat territori ofereix una notable riquesa de flora i fauna. A les terres altes septentrionals destaquen els savinars de savina (*Juniperus phoenicea*) mentre que a la zona sud-occidental domina una dilatada pineda que forma una de les masses forestals valencianes més grans. La presència de diversos cursos fluvials afavoreix el desenvolupament d'abundants franges de vegetació de ribera. Aquestes muntanyes són sobrevolades per ocells rapinyaires com ara l'àguila marcenca, l'astor o el falcó pelegrí entre altres espècies d'ocells. A les muntanyes hi ha el senglar, la rabosa i xicotets depredadors, a més de llebres i conills; per la seua banda, els rius tenen una abundant fauna piscícola.

Al nord-oest, als confins amb Aragó i Castella-la Manxa, s'estenen les terres altes que van constituir, en el passat, el terme general d'Alpuente, amb centre al castell i vila del mateix nom, del qual posteriorment es van segregar les viles d'Aras de los Olmos, Titaguas i La Yesa. En aquesta zona els turons s'alternen amb fèrtils valls, foies i plans que són base dels nuclis de població i d'una fèrtil agricultura de secà. El mosaic del paisatge agrícola –cereal, vinya o ametler– es combina amb

extenses àrees forestals. Per la singularitat destaca el savinar de savina (*Juniperus phoenicea*) que s'estén pel nord d'Alpuente i Aras de los Olmos amb nombrosos exemplars centenaris. Una extensa pineda ocupa l'oest d'Aras de los Olmos i Titaguas completada amb el bosc de ribera disposat al llarg del riu Túria.

La vila d'Alpuente s'assenta en un singular emplaçament al peu de les ruïnes de la seua fortalesa que presideixen un impressionant estret. El llogaret culmina el seu descens pel vessant en un espectacular conjunt d'hortes abancalades. Del seu històric passat conserva l'església de la Mare de Déu de Gràcia, part del recinte emmurallat amb la torre principal com a seu de l'aljama i la llotja –l'actual ajuntament– i altres construccions d'interès com tres ermites, el forn medieval que conté un museu etnològic, el llavador i l'antiga escola. Prop del poble es troba l'aqüeducte medieval dels Arcs. Alpuente inclou en el seu extens terme una dotzena d'aldees habitades i un ric patrimoni arquitectònic representatiu del treball en pedra. A Aras de los Olmos destaca la plaça rectangular, la plaça de l'Om, presidida per un gran exemplar d'aquesta espècie. Als voltants s'alça l'església de la Mare de Déu dels Àngels, sòlida construcció del segle XVI, i la Torre del Cortijo, edificació musulmana que forma part del nucli primitiu. També s'hi poden visitar diverses cases pairals i la interessant ermita del Sant Crist. A les falques de la Muela es troba el santuari de Santa Caterina, bell conjunt arquitectònic amb magnífica panoràmica. A l'aplanat cim de la Muela s'ha instal·lat el Centre Astronòmic Alt Túria en què es fan activitats d'observació estel·lar. Titaguas conserva interessants edificacions representatives de

l'arquitectura popular del segle XVIII i la plaça presidida per l'església del Salvador del segle XVI. Sobre un turó pròxim s'alça l'ermita de la Mare de Déu del Remei i en les proximitats hi ha les pintures rupestres del racó del Tío Escribano. La Yesa és una xicoteta població d'origen medieval el centre de la qual és marcat per l'església de la Mare de Déu dels Àngels; el poble té interessants mostres d'arquitectura popular, cases pairals i diverses ermites, com la de Sant Roc.

Cap al sud-est s'estén la zona coincident amb l'antic vescomtat de Chelva. El Túria travessa aquesta àrea a través d'una espectacular gorja entre les muntanyes. A les seues vores s'han

condicionat diverses àrees d'acampada i recreatives –Los Rubiales, Zagra, Agua Tomás, La Caballera, etc.– que faciliten el gaudi d'aquests bells paratges.

No obstant això, la vall del riu Chelva o Tuéjar és l'element que forma l'eix socioeconòmic de la zona. Presidit pel pic del Remedio, el paisatge agrícola de secà d'ametlers i d'oliveres cedeix terreny a unes escalonades hortes tradicionals fruit de l'ingent esforç de generacions d'agricultors. Les ruïnes de Domeño i Loriguilla i les seues abandonades terres de cultiu mostren l'impacte que va tenir la construcció del pantà de Loriguilla. Dins del terme de Domeño es troben els banys de Verche, d'aigües sulfatomagnèsiques. A l'oest se situa el terme de Benagéber, parcialment ocupat pel pantà del mateix nom, la construcció del qual va permetre garantir l'aigua a les comarques litorals però va ocasionar la desaparició de l'antic poble. Aquest embassament està situat en un bell entorn forestal i disposa de diverses instal·lacions turístiques i recreatives. L'actual Benagéber és un xicotet assentament modern desenvolupat a l'entorn de la plaça on se situen els edificis emblemàtics com l'església, l'ajuntament i l'escola. Actualment és un nucli d'estiueig en desenvolupament creixent.

Tuéjar s'apinya al peu de les restes d'un antic castell i de la reconstruïda ermita de Sant Cristòfol. La plaça Major és presidida per la monumental església de la Mare de Déu dels Àngels, magnífic temple barroc de final del segle XVII amb esvelta torre-campanar. A més d'altres edificis d'interès, hi destaca l'ermita de la Immaculada. Prop de la vila hi ha el bell indret de l'Azud, que ofereix diversos servicis al visitant. Chelva s'alça al centre de la seua horta, presidida pel santuari de la Mare de Déu del Remei des d'on es gaudeix d'una panoràmica esplèndida. Hi destaca l'extens nucli antic, declarat conjunt historicoartístic, amb els barris musulmans de Benacacira i El Arrabal, el barri jueu de La Petrosa i altres barris cristians com El Azogue. Els carrers tortuosos, amb

porxadades de reminiscència morisca, placetes i edificis singulars, presenta de fons la remor de l'aigua procedent de les nombroses fonts i séquies. En la seua harmoniosa plaça Major s'alça la imponent església arxiprestal de la Mare de Déu dels Àngels, de grandiosa portada barroca. La veïna població de Calles és una xicoteta població al costat del riu Chelva on destaca el reduït nucli històric

assentat sobre una roca. Des de Calles és possible aproximar-se a l'impressionant congost de la Puente Alta i a la Peña Cortada, espectacular conducció d'aigua d'època romana en què destaca un magnífic aqüeducte i diversos túnels.

Andilla és un conjunt de singular atractiu assentat sobre un turó coronat per les escasses restes d'un castell. Hi ha encara fragments del recinte emmurallat, com ara la porta denominada El Portal, que conté una xicoteta col·lecció museogràfica local. Hi destaca l'església de l'Assumpció, amb dues portades renaixentistes, el campanar, el magnífic retaule i diverses obres pictòriques i d'orfebreria. Molt pròxim es troba el nucli habitat de La Pobleta i, més allunyats, Artaj i Osset.

Alcublas s'estén al peu del turó de los Molinos, el cim del qual presideixen diversos antics molins de vent reconstruïts. L'estructura dels carrers manté la planificació medieval, amb centre a l'església de Sant Antoni i l'edifici de l'ajuntament del segle XVII. Per la seua singularitat destaca La Mena, interessant aqüeducte destinat al proveïment d'aigua de la població en el passat. Sot de Chera, xicoteta població i tradicional nucli d'estiueig, té un dels entorns més agrestos i singulars de la comarca. El ben conservat nucli històric s'assenta al vessant d'una vall presidida per les ruïnes d'un xicotet castell. Al costat del poble discorre el riu Sot o Reatillo en què s'ha instal·lat una piscina fluvial.

Villar del Arzobispo, el més gran dels pobles d'aquesta comarca, deu el nom a la vinculació senyorial amb l'arquebisbat de València. Té un interessant nucli antic a l'entorn de l'església de la Mare de Déu de la Pau, mentre que el modern eixample s'estén cap a ponent. A la Casa de los Cinteros, una antiga vivenda tradicional, s'exhibeix un interessant museu etnològic. El Villar és un dinàmic centre de servicis comarcal com es confirma pel concorregut mercat que s'hi fa els dijous. A poca distància hi ha la Losa del Obispo al marge esquerre d'un barranc, amb el nucli antic que s'enfila pel vessant i amb vista sobre la vall. Chulilla és una de les poblacions més boniques de la comarca, emplaçada al costat de l'espectacular gorja del Túria i sobre la fèrtil vall en què s'assenta la seua horta. El poble, de tortuosos i blancs carrers entre els quals destaca l'església de la Mare de Déu dels Àngels, s'apinya al peu de les muralles de la històrica fortalesa.

Al costat del riu Túria es troba el modern balneari de Fuencaliente. Higuieruelas es troba en la falda de las Peñas de Dios, ineludible referent geogràfic de la comarca. Des d'aquesta antiga aldea de Domeño es domina una foia poblada d'ametlers.

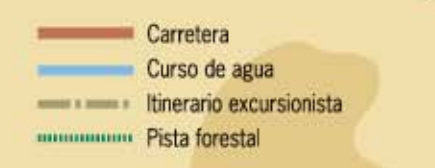
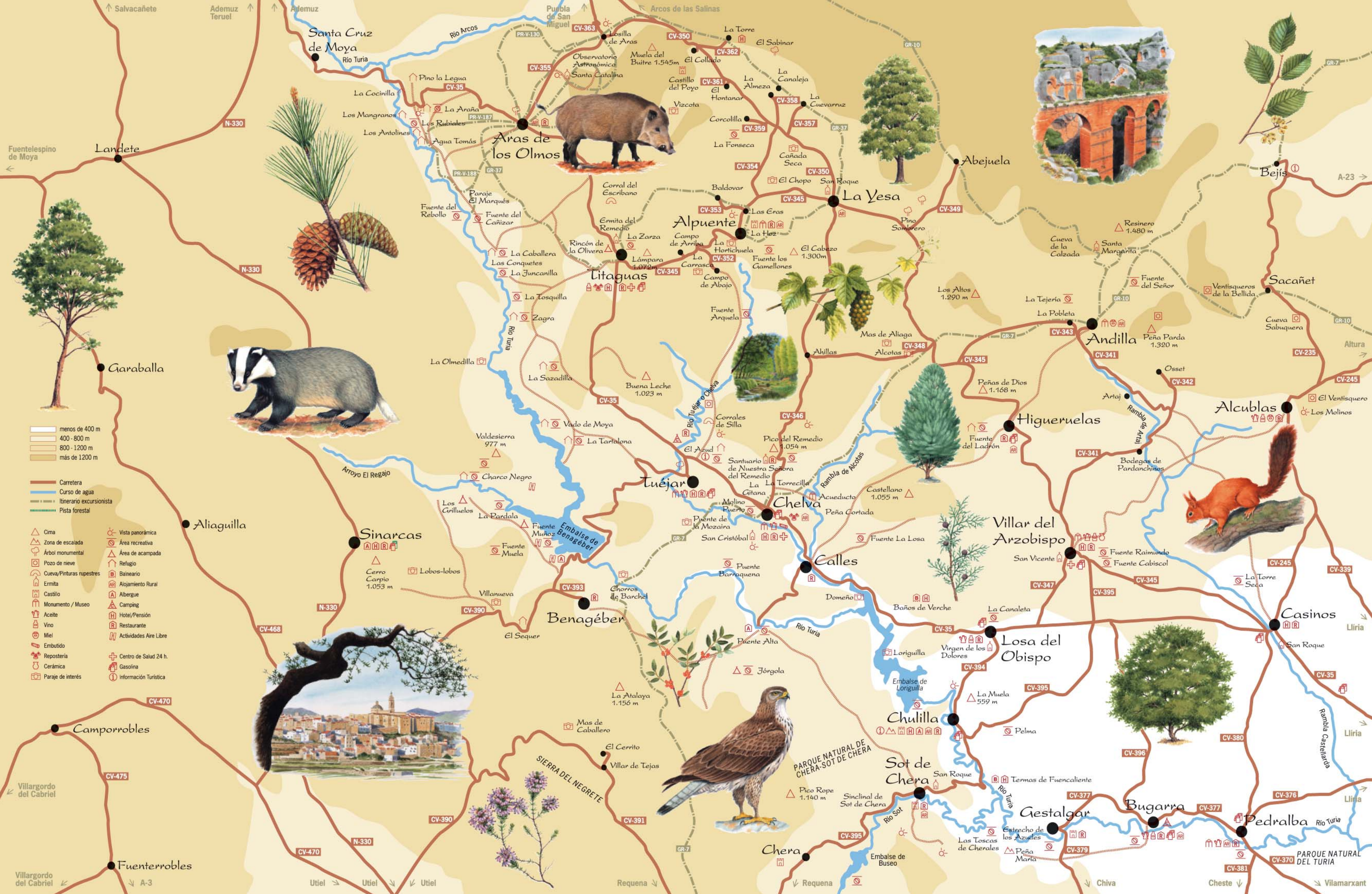
A l'extrem oriental dels Serrans, el Túria salva l'estret dels Azudes de Gestalgar i s'obri en una vall més àmplia entre les suaus llomes de Pedralba. L'aigua del riu ha permès el desenvolupament dels regadius tradicionals en les seues riberes i

l'assentament de tres pobles a la vora esquerra, entre extensos tarongerars presidits per muntanyes que atresoren paratges de gran bellesa. Pedralba s'assenta en suau pendent, amb un nucli antic en què destaquen l'església de la Immaculada Concepció i el Museu d'Art Contemporani Pedralba 2000. Bugarra, antic annex de Pedralba, mostra en el traçat dels seus carrers una ordenada planificació urbanística a partir d'un reduït nucli històric presidit per l'església de Sant Joan Baptista. Gestalgar s'emplaça allí on el Túria abandona l'angosta gorja i s'obri a la fèrtil vall. La població s'estén sobre un vessant als peus del seu antic castell en ruïnes, amb carrers estrets hereus del poblament musulmà i de la necessària adaptació al terreny. Entre els seues cases blanques destaca l'església de la Immaculada Concepció i una antiga torre senyorial.

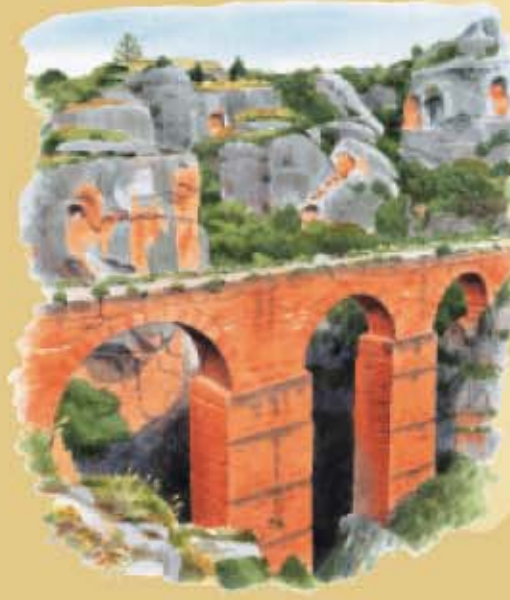

La comarca dels Serrans ofereix, a més del patrimoni historicoartístic i de bells paisatges, l'hospitalitat dels habitants, un dens calendari festiu i una rica gastronomia que és possible degustar en els restaurants de la zona. El gaspatxo de muntanya, les gachas (farinetes), les migas (sopes fregides) o l'olla xurra juntament amb una variada rebosteria, tot acompanyat pels vins blancs de la Serrania Alta i Alcublas o els famosos blancs i negres del pla del Villar faran les delícies del visitant.

- Cima
- Zona de escalada
- Árbol monumental
- Pozo de nieve
- Cueva/Pinturas rupestres
- Ermita
- Castillo
- Monumento / Museo
- Aceite
- Vino
- Miel
- Embudo
- Repostería
- Cerámica
- Paraje de interés
- Vista panorámica
- Área recreativa
- Área de acampada
- Refugio
- Bañeario
- Alojamiento Rural
- Castillo
- Albergue
- Camping
- Hotel/Pensión
- Restaurante
- Actividades Aire Libre
- Centro de Salud 24 h.
- Gasolina
- Información Turística

PARQUE NATURAL DE CHERA-SOT DE CHERA

SIERRA DEL NEGRETE

PARQUE NATURAL DEL TURIA